

Ipf

Rådgivning

Når viden ikke alene skabes af universitetsforskere, men opstår i samspillet mellem forskellige samfundsaktører, må et forskningsinstitut, der ønsker at gøre en forskel, åbne sig mod omverdenen. Det må løfte sit samfundsansvar ved at nedbryde grænser og bygge broer. Derfor har Ipf oprettet sit første advisory board.

af Kristian Weise

Det er i dag børnelærdom, at viden skabes i netværk. Et positivt og produktivt samspil mellem universiteterne og deres omverden er derfor et afgørende succeskriterium for fremtidens videnssamfund. Grænserne mellem moderne forskningsinstitutioner og den omverden, de på en gang studerer, finansieres af og leverer viden til, udviskes langsomt. Og på Ipf forsvinder flere af dem helt, når instituttet dette forår har samlet sit første advisory board.

Etableringen af advisory boards for universitetsinstitutioner er ikke kun del af en udvikling, hvor produktionen af viden har ændret sig. Oprettelsen af advisory boards kan også betragtes som en foreløbig kulmination på en historisk proces, hvor universiteternes status og selvforståelse som samlingspunkt for samfundets elite er afløst af en bredere identitet. For mens universiteterne har uddannet en voksende del af befolkningen og udgjort en stadig større del af samfundsøkonomien, er opmærksomheden og ønsket om indflydelse på dem også øget. Det ses ikke mindst i det forslag til en ny universitetslov, som efter al sandsynlighed vedtages i nær fremtid.

Men oprettelsen af et advisory board for Ipf er ikke blot et udtryk for, at universitets- og forskningsverden mødes af ændrede eksistensbetingelser med nye muligheder og udfordringer. Det er samtidig et afgørende led i realiseringen af instituttets vision, der er dybt funderet i dets grundlæggende værdier:

Fortsættes side 2

I dette nummer

Advisory board

Ipf har fået et advisory board. Kristian Weise forklarer, hvorfor det er en god idé 01

Filosofigruppen på Ipf

Der ikke mange handelshøjskoler, som forsker i filosofi. Læs om gruppen af filosoffer på Ipf 03

Ny filosofiprofessor

Ole Thyssen er dette forår blevet professor. Læs om Thyssens overvejelser i den forbindelse 06

International systemteorikonference

Læs om den internationale konference i systemteori, som Ipf og CCC er vært for 08

Faglighedens år

Sidste år var organisationens år på Ipf. I år gælder det fagligheden 10

Chester Barnard revisited

Hvorfor bør man læse Barnard? En af Danmarks førende på området forklarer 12

Idioterne kommer

Læs Henrik Dahls beskrivelse af neo-idioten i vores såkaldte videnssamfund 14

Hvad sker der

Læs om store og små begivenheder på Ipf eller i Ipf's omverden 16

Advisory board

- Advisory boards er således en måde, hvorpå Ipf kan sikre forpligtende partnerskaber med sine interessenter. Vi er nemlig ikke i tvivl om, at advisory boards kan levere værdifuld inspiration til vores virke, samt give gode bud på de spørgsmål, enhver forskningsinstitution må stille

sig selv, skriver Kristian Weise, som er forskningsadministrativ medarbejder på Ipf og én af bagmændene bag Ipf's nye advisory board.

At levere samfundsrelevant forskning, at være synlige og ansvarlige i forhold til aktuelle samfundsspørgsmål, at være i tæt kontakt med vores interessenter, virksomheder såvel som offentlige organisationer, samt sikre at instituttets videnproduktion er socialt robust.

Forpligtende partnerskab

Advisory boards er således en måde, hvorpå Ipf kan sikre forpligtende partnerskaber med sine interessenter. Vi er nemlig ikke i tvivl om, at advisory boards kan levere værdifuld inspiration til vores virke, samt give gode bud på de spørgsmål, enhver forskningsinstitution må stille sig selv: Hvad skal vi forske i? Hvilke forskningsbehov har vores interessenter? Hvordan skal vores forskning formidles? Hvilke kompetencer skal fremtidens studerende have? Hvilke efteruddannelsestilbud skal vi kunne levere? Og hvordan vil fremtidens forskningspolitiske dagsorden se ud?

Flere af disse spørgsmål gælder instituttet som helhed. Dem skal det nyoprettede overordnede advisory board hjælpe os med at besvare. Men der er også spørgsmål, hvortil svarene vil variere for instituttets forskellige forskningsgrupper. Det er derfor ambitionen også at oprette advisory boards for disse, samt for vores erhvervsforskningscentre og for enkeltstående projekter.

Advisory board vurderer strategi

Det overordnede advisory board for instituttet er dog det første, der etableres. Det vil mødes to gange om året, samt deltage ved en særlig institutdag hvert år. Her får det mulighed for at fremlægge ideer og tanker for instituttets bestyrelse, ledelse og medarbejdere. Og det vil sågar blive bedt om at vurdere instituttets præstation det foregående år.

Ipf's advisory board er nemlig også en del af instituttets intensiverede arbejde med en klar strategi for forskning og undervisning - en strategi, som instituttet ønsker at gøre til et offentligt anliggende. Ikke blot skal instituttets strategi være retningsgivende internt. Den skal præsenteres for vores interessenter og være så synlig, at det er klart for vores omverden, hvilken fremtid vi ønsker at være med til at skabe. I dette strategiarbejde vil advisory boardet ikke kun være rådgivende. Vi ønsker at forpligte os på den strategi, der er vores ledestjerne. Derfor vil instituttets advisory board hvert år vurdere, om Ipf med årets indsats har indløst de strategiske mål, som instituttet har sat sig. Og for at der ikke skal være nogen tvivl om forpligtelsens karakter og vægten af advisory boardets vurdering, vil deres udtalelse være offentlig. Bestået eller ikke bestået, ris eller ros, det bliver advisory boardets afgørelse.

Ipf's advisory board

Margrethe Vestager, formand for advisory boardet, til daglig medlem af Folketinget for Det Radikale Venstre, tidligere undervisningsminister.
Martin Lauth, direktør for Foreningen til Unge Handelsmænds Uddannelse, FUHU.
Jan Jensen, udviklingschef i Hovedstadens Udviklingsråd, HUR, med ansvar for erhvervsudvikling, turisme og Øresundssamarbejdet.

Elisabeth Hvass, kontorchef i Finansministeriet, kontoret for modernisering af den offentlige sektor, tidligere fuldmægtig i Undervisningsministeriet med ansvar for uddannelsespolitik og uddannelsesplanlægning.
Fritjof Lind, direktør i CSC med ansvar for sektorens offentlige sektor.
Ragnhild Riis, fondssekretær i Veluxfonden, medlem af Etisk Råd.

Alan Binau, partner i AS/3 med ansvar for AS/3's genplacerings- og karriererådgivningsaktiviteter, herunder AS/3's Executive Center.
Jon Wulff Petersen, vicedirektør for Risø, tidligere direktør for Mikroelektronik Centret ved DTU.

Filosofigruppen på Ipf

CBS er Nordeuropas største business school. Og Ipf er det største institut på CBS. Der er omkring 120 medarbejdere på Ipf, og instituttet vokser stadig. Blandt andet derfor er Ipf blevet opdelt i fem faggrupper og en administrativ gruppe. Nyhedsbrevet vil på skift præsentere de

forskellige grupper. Sidst præsenteredes gruppen innovation og viden. Denne gang præsenteres filosofigruppen. Kim Gørtz har beskrevet det filosofiske miljø på Handelshøjskolen, i en ny publikation. Her bringer Nyhedsbrevet et uddrag.

Refleksionens omsættelighed

At der forskes og undervises i filosofi på en handelshøjskole er usædvanligt ikke bare i national, men international sammenhæng. Kim Gørtz, ekstern lektor på Handelshøjskolen, har spurgt nogle af de bærende kræfter bag det filosofiske miljø, hvad en filosof har at gøre på en erhvervsøkonomiske forskningsinstitution. Det er blevet til et working paper, som vi her bringer i uddrag.¹

Af Kim Gørtz

Jeg sætter mig for, er at finde de gode grunde til, at filosofi overhovedet kom på dagsordenen på Handelshøjskolen. Professor Peter Pruzan fortæller:²

- Det startede på den måde, at jeg tiltrådte som professor i foråret 1985. Jeg havde i mange år beskæftiget mig med bl.a. operationsanalyse, men det var klart for mig, at min interesse var bredere. Mange af de metoder og den type redskaber som jeg benyttede mig af, var en alt for stærk forenkling af virkeligheden. Det gik op for mig, at jeg i mit arbejde faktisk bidrog til noget, som jeg tog afstand fra. Der var en alt for stærk fokusering på vækst og et snævert økonomisk rationale. Jeg følte, at der var et behov for at udvide kendskabet til, hvordan man kunne tænke disse ting igennem. Det var derfor naturligt for mig, at der måtte ansættes en filosof. Jeg fik tilladelse til at slå en stilling op. Til min store glæde fik jeg tre fremragende ansøgninger, nemlig fra Ole Thyssen, Ole Fogh Kirkeby og Hans Siggaard Jensen. Bedømmelsesudvalget, som bestod af Peter Kemp, Heine Andersen og mig selv, mente, at alle tre ansøgere var særdeles kompetente. Heldigvis var den daværende ledelse på Handelshøjskolen enig med mig i, at dette var en fremragende mulighed for at ansætte alle tre. Det var i foråret 1986. Alle tre viste sig at blive utroligt inspirerende og produktive for udviklingen.³

I den forstand var Pruzan en slags fødselshjælper for, at der kom filosofi på Handelshøjskolen. Denne begivenhed var godt nok enestående, men det var ikke den eneste. Pruzan fortsætter:

- Den næste begivenhed var FLØK. Ideen til FLØK stammer fra en aften vistnok i forbindelse med Ole Thyssens 50's års fødselsdag. På et tidspunkt kommer Hans Siggaard, som kan være en ganske ilter mand, pludselig over og siger: 'For fanden Peter. Det er for galt. Nu skal vi ud af skabet. Nu skal vi gøre noget.' Vi snakkede lidt om, hvordan vi kunne gøre det. Vi aftalte at mødes på mit kontor næste morgen.

- Vi designede FLØK-studiet fra scratch og havde ufattelige problemer med at få den gennemført, både her på Handelshøjskolen og i Ministeriet. Samme dag hvor det skulle vedtages i Fakultetsrådet, var det endnu usikkert, om det overhovedet ville blive vedtaget. Det viste sig heldigvis, da det kom til stykket, at der blev stemt for.

Med FLØK blev filosofien på Handelshøjskolen således institutionaliseret. Pruzan markerer imidlertid en tredje og afgørende begivenhed, nemlig da det gamle Institut for Datalogi og Systemvidenskab – også kaldet DASY – blev opsplittet i takt med at Institut for Ledelse, Politik og Filosofi blev dannet.

Peter Pruzan

- Vi designede FLØK-studiet fra scratch og havde ufattelige problemer med at få den gennemført, både her på Handelshøjskolen og i Ministeriet. Samme dag hvor det skulle vedtages i Fakultetsrådet, var det endnu usikkert, om det overhovedet ville blive vedtaget. Det

viste sig heldigvis, da det kom til stykket, at der blev stemt for, fortæller professor Peter Pruzan om baggrunden for filosofis oprettelse på CBS. Peter Pruzan er i øvrigt just gået på pension dette forår efter et imponerende akademisk virke.

Hvorfor filosofi?

Disse centrale begivenheder skal imidlertid ikke betragtes som isolerede fænomener. Grunden til at det overhovedet kunne lade sig gøre at få filosofi ind på Handelshøjskolen er, ifølge Pruzan, forårsaget af en dybereliggende faktor:

- Samfundet er ved at vågne op til, at vi - i vores iver efter at undgå kompleksitet, gennem at have enkelte målemetoder og afbildninger af, hvad succes er - er havnet i nogle helt uantagelige situationer, som virkelig forringer klodens og mange menneskers livskvalitet. Jorden er så at sige parat til at modtage den gødning eller det vand, der fik det hele til at spire. Så det har simpelthen været det rigtige tidspunkt.

Professor Ole Fogh Kirkeby tilføjer med et konkurrencebetonet aspekt:

- Når Handelshøjskolen vil kappes med de andre højere læreranstalter, og dens områder bliver mere fordybet, dvs. at man ikke reproducerer de adfærdsidealer og adfærdsformer som findes i erhvervslivet – og som foreskriver erhvervslivet, så tager den psykologien og sociologien op, og så må den automatisk komme til filosofien, som er den platform, hvor deres sandhedskriterium kan afgøres.

Professor Ole Thyssen påpeger i forlængelse heraf:

- Der var en del, der i begyndelsen mente, at filosofi var varm luft i handelshøjskole-sammenhæng. Men netop i en situation med meget stor omsætning af viden kan man dels forsøge at løbe lige så hurtigt ind i samtiden som alle andre, dels forsøge at stoppe op og dykke ned til dybere og mere grundlæggende refleksionsniveauer. Der leverer filosofien, som jo har et meget intimt forhold til sin egen historie, en række afprøvede tankemodeller, som måske kan være nyttige refleksionsinstrumenter overfor en situation, der er præget af meget, meget stor omsætning og hurtigt halveringstid for viden.

Jeg bliver nysgerrig efter at finde ud af, hvad det egentlig er der foregår i samfundet, som gør at filosofien åbenbart er interessant for en handelshøjskole. For mig at se synes denne interesse unik. Kirkeby orienterer mig dog om, at filosofi på en handelshøjskole ikke er et enestående tilfælde:

- Der har været Erasmus-universitetet i Amsterdam, og der har vel også været amerikanske business-schools. Men altså den amerikanske forskning er jo ret så pragmatisk – indenfor dette område. Og dermed rimelig overfladiske. På det niveau som vi har det, med selvstændig forskning osv., der er det rimeligt unikt.

Noter til refleksionens omsættelighed

¹ Ipf's hjemmeside an findes på www.cbs.dk/departments/mpp. Under working-papers finder man den fulde tekst under overskriften Refleksionens omsættelighed omsættelighed. Kim Gørtz står angivet som forfatter.

² Professor Peter Pruzan er B. Sc. fra Princeton University i 1957; MBA, Harvard Business School i 1959. Han har et Fullbright Stipendium til Handelshøjskolen i København i 1959-60 og en Ph.D. i operationsanalyse, Case-Western

Reserve University i 1964. I 1982 er en dr. Polit. Hans stillingsbetegnelse er Professor i systemvidenskab.

³ Professor Ole Fogh Kirkeby er født i 1947, og blev mag. art i idéhistorie i 1973. Han er ansat som lektor på Handelshøjskolen i 1986, og blev doktor i filosofi i 1994 med Begivenhed og kropstanke. En fænomenologisk-hermeneutisk analyse. (Århus: Modtryk). Han er nu full professor i ledelsesfilosofi. Professor Ole Thyssen har i mange år arbejdet med værdier og etik. Fra

slutningen af 90'erne begyndte han at beskæftige sig med æstetik. Da han, efter eget udsagn, er en filosof på en handelshøjskole, forsøger han at arbejde i to spor. Et der handler om ren filosofi, og et der handler om anvendt filosofi.

⁴ Lektor, ph.d., Martin Fuglsang er cand.merc. fra Handelshøjskolen i København i 1993. Han har bl.a. skrevet den organisationsfilosofiske afhandling "At være på grænsen". Han modtog Tietgensprisens guldmedalje for afhandlingen.

Hvordan filosofi?

Min interesse intensiveres. Hvordan tænkes de processer, behov og tendenser i samfundet generelt og erhvervslivet mere specifikt, som gør at der overhovedet kan etableres et filosofisk forskningsmiljø på Handelshøjskolen i København? Thyssen siger:

- Samfundet og erhvervslivet befinder sig i dag i en situation med en slags markedstvang til omsætning, forandring og fornyelse. Dette medfører en tilsvarende markeds-tvangsform til refleksion. Det er det sted, hvor man kan markere en filosofisk dimension, dvs. at filosofi er refleksion som sådan.

Kirkeby fortsætter uddybende:

- I det øjeblik hvor erhvervslivet ændrer sig sådan, at de enkelte arbejdsfunktioner bliver mere og mere flydende, således at de ikke kan dikteres ovenfra. I det øjeblik hvor de enkelte medarbejders kompetencer kun kan udnyttes ordentligt, hvis de får et rimeligt rum, hvori de kan finde ud af, hvad de kan, så har vi at gøre med en indirekte ledelse. En indirekte ledelse er en ledelse som beskæftiger sig med menneskelige relationer. Den beskæftiger sig med uddelegering af ansvar. Den fungerer via værdier – noget der kendetegner intimsfærens kommunikation. Dette øjeblik lægger op til at filosofere.

Ifølge Kirkeby skyldes det naturlige behov for filosofien at den grundlæggende 'har været teorien om den personlige selverkendelse og selvudvikling, og dernæst har den været den teoretiske diskurs, der handler om relationen mellem normer, værdier, personer og samfundet.'

Filosofiens rolle i en erhvervsøkonomisk kontekst er, ifølge studieleder Martin Fuglsang, på baggrund af den store filosofihistorie at skabe andre og nye forståelser af grundlæggende begreber indenfor den bløde del af erhvervsøkonomien, som fx kompetence, læring, ansvar, tillid.⁴ Han siger afsluttende:

- Vi kvalificerer begreberne, ikke for at hjælpe andre discipliner, men ved at lave et eget selvstændigt udtryk på de begreber som kan konkurrere i forståelse og muligvis forklaringskraft med alle de andre discipliner, som fx psykologi, sociologi, og politologi m.m. Men også kvalificere til nogle mere brede samfundsmæssige diskussioner, som fx et moderne begreb om kapitalisme og globalisering, for at tage nogle eksempler hvis fænomenkompleks er meget oppe i tiden; der kan handelshøjskolefilosofien indstifte et selvstændigt problemfelt og dermed mulige bud på disse fænomeners karakter.

Medlemmer af Ipf's filosofigruppe

Thomas Basbøll, BA i filosofi fra University of Calgary, cand.mag. i filosofi KU, ph.d.-stip.
Anders Bordum, lektor, ph.d., cand.scient.pol. KU 1997. Marianne Theils Fisher, cand.mag. i filosofi KU, ph.d.-stip. Martin Fuglsang, lektor, ph.d., cand.merc. CBS 1993. Tine Merete Hansen, cand.comm. RUC, ph.d.-stip. Jeanet Hardis, cand.merc. CBS 1992, ph.d.-stip. Finn Janning, cand. merc. fil. CBS 2001, ph.d.-stip. på Novo og Ipf. Ole Fogh Kirkeby, professor, mag. art i idéhistorie i 1973, doktor i filosofi i

1994. Øjvind Larsen, lektor, ph.d., cand.theol. 1973, cand.mag. i historie og religionshistorie, 1980. Cand.scient.soc. 1987. Alexander Carnera Ljungström, lektor, ph.d., cand. jur. 1993 KU. Søren Overgaard Nielsen, cand.scient.pol. KU, ph.d.-stip. Søren Buhl Pedersen, cand.mag. i socialvid. og fil. RUC, 2000. ph.d.-stip. Lis Poulsen, cand. theol., AU 1986, ph.d.-stip. Anne Roepstorff, cand.mag. i etnologi og kommunikation 1998 KU, ph.d.-stip. Karen Lisa Goldsmith Salomon, adjunkt,

ph.d., mag. scient. i antropologi KU 1991. Asger Sørensen, lektor, mag. art. i filosofi 1992 fra KU. lektorvikar. Steen Vallentin, adjunkt, ph.d., cand. merc. sol. CBS, 1996. Peter Pruzan, professor, B. Sc. Princeton 1957, MBA Harvard Business School 1959. Ole Thyssen, professor, mag. art. i filosofi 1971, doktor i filosofi 1976.

Nu professor

Ole Thyssen blev mag.art. i filosofi i 1971, og allerede i 1976 blev han tildelt dokortitlen. I 1986 blev han ansat på Handelshøjskolen. Blandt Ole Thyssens mere end 30 bøger bør nævnes Nutiden (1993), I hinandens øjne (1993) og En mærkelig lyst (1998), som tilsam-

men udgør en trilogi. Derudover bør nævnes den meget brugte Værdiledelse fra 1997 og senest Æstetisk ledelse, som er udkommet for nylig. Ole Thyssen var før udnævnelsen til professor 1. december sidste år ansat i et femårigt forskningsprofessorat.

Ny professor i filosofi

Ole Thyssen er blevet professor i filosofi på lpf. Nyhedsbrevet har spurgt Thyssen om filosofiens udfordringer, om professorrollen og hvad en professor har at bestille på en handelshøjskole.

Nyhedsbrevet: Filosofiprofessorater på Handelshøjskoler forekommer ikke ofte. Hvad kan filosofien overhovedet bibringe noget så verdsligt som erhvervsøkonomisk forskning?

Ole Thyssen: Man har mindst de sidste 30 år sagt, at verden er turbulent. Man hører ustandseligt, at vi lever i en foranderlig verden, og at den eneste konstant er variation. Det er sagt så ofte, at det efterhånden er en selvdementi. Erhvervsøkonomisk forskning kan i den situation gøre ét af to: Enten kan den ride med på bølgen af turbulens og foranderlighed og forsøge at repræsentere det nyeste af det nye inden for samfundsudviklingen, eller den kan forsøge at trænge ned til de lag, som ligger bag alle de tilsyneladende forandringer. Her tilbyder filosofien et fabelagtigt reservoir af begreber og iagttagelsesmuligheder, som frigør en fra at være offer for samfundets tilsyneladende turbulens.

Nyhedsbrevet: Hvor ser du de mest lovende udviklingstendenser inden for det filosofiske fagområde?

Ole Thyssen: Kognitionsforskning, altså forskning i hvordan verden iagttages og erkendes, er nok det forskningsfelt, som jeg i øjeblikket anser for mest interessant. Det er spørgsmål, som er interessante ikke bare for filosofien, men for en lang række discipliner, for eksempel psykologi, biologi og de fleste socialvidenskabelige discipliner. Inden for dette tværdisciplinære område er kognitive skemaer et centralt begreb. Kognitive skemaer er groft sagt betegnelsen på de kategorier, som vi benytter, når vi iagttager verden. Spørgsmål om, hvordan disse skemaer er konstrueret, og hvordan de spiller sammen, er af afgørende betydning og kan levere afgørende bidrag til forståelsen af filosofiske problemstillinger.

Nyhedsbrevet: Hvad har det bibragt dig som filosof at være ansat på en erhvervsøkonomisk forskningsinstitution?

Ole Thyssen: Først og fremmest har jeg fået en forståelse for vigtigheden af kontakt med samfundet. Filosofien har en tendens til at referere til tekster, som selv er filosofiske, og på den måde kan filosofien lukke sig om sig selv og blive til et fuldstændigt selvreferentielt system, så selv praktisk filosofi bliver et helt teoretisk felt.

Tilmelding til nyhedsbrevet

I nyhedsbrevet, som de har foran Dem, forsøger vi at give et dækkende billede af instituttets forskningsaktiviteter. Konferencer, bogudgivelser, ph.d.-afhandlinger og væsentlige artikler i internationale tidsskrifter beskrives i en journalistisk præcis form, så man hurtigt kan orientere sig om instituttets nyeste forskning. Samtidig kan man finde interview med instituttets medarbejdere, gæsteforskere og interessenter. Det er nyhedsbrevets ambition at være med til at sikre en stærk forbindelse mellem instituttet og

dets interessenter. Derfor modtager nyhedsbrevet også gerne indlæg eller artikelforslag fra dets læsere. På nyhedsbrevets hjemmeside kan man melde sig på nyhedsbrevets mailingliste, så man modtager nyhedsbrevet med posten, når det udkommer. Det er selvfølgelig gratis. Besøg adressen:

www.cbs.dk/departments/mpp/lpfnyt

Men der er altid en omverden, og den er irriterende - i ordets mest neutrale forstand. Omverdenens nærhed på erhvervsøkonomiske forskningsinstitutioner gør, at man ikke kan fortabe sig i filosofiske diskussioner, som ellers har en tendens til at tabe forbindelsen til omverdenen. For eksempel har jeg tidligere beskæftiget mig indgående med etiske problemstillinger. Når man arbejder med det forskningsområde på en handelshøjskole, tvinges man til at forholde sig langt mere konkret til disse problemstillinger, end tilfældet er i et normalt fagfilosofisk miljø.

Nyhedsbrevet: Der er ingen tvivl om, at professorrollen har ændret sig de sidste 30 år. Den tyske romantik synes at have løsnet sit greb om den danske akademiske verden. At beskrive forholdet mellem professor og student Homboltsk som et mester-lærlinge-forhold synes ikke længere at være adækvat. Hvad kan man efter din mening overhovedet forstå ved en filosofiprofessor i et moderne samfund med massemedier, massekonsum og masseuddannelser?

Ole Thyssen: Det er selvfølgelig rigtigt, at samfundet har ændret sig. Men professorrollen har stadig den egenskab, at man overtager et fond af tillid og derfor har lettere ved at få folk i tale. Det kan man alt efter temperament besynges eller begræde, men ikke benægte. Jeg husker overgangen fra stud.mag. til mag.art. Når man er studerende, er det begrænset, hvem der lytter. Men det ændrer sig i det øjeblik, man er mag.art. Samme mekanisme gør sig gældende, når man overgår fra adjunkt til lektor. Altså, professortitlen fremmer først og fremmest folks kommunikationsmodtagelighed, og i moderne komplekse samfund har alle lige som tidligere brug for at sortere i de kommunikationstilbud, de bliver præsenteret for.

Nyhedsbrevet: Hvilke projekter er der i horisonten de næste fem år?

Jeg opererer ikke med femårsplaner. Jeg har lige udgivet en bog om æstetisk ledelse, som undersøger brugen af æstetiske virkemidler i organisationer (se boksen nedenfor, red.). Og nu er jeg begyndt på en bog, som kommer til at omhandle iagttagelse. Det er som regel sådan, at jeg i løbet af de sidste tre måneder i arbejdet med en bog får en ide til en ny bog. Jeg sætter min lid til, at det også sker i fremtiden.

Nyhedsbrevet: Professor Thyssen, tak for samtalen.

Interview: Søren Overgaard Nielsen

Ny bog: Æstetisk ledelse

I moderne samfund er kunsten ren og hensynsløs. Men den har måttet betale en høj pris for sin frihed: den er blevet irrelevant.

Modsatningen til ren kunst er ikke snavset kunst, men anvendt kunst eller brugskunst. Den skal ikke kun være æstetisk tilfredsstillende, men desuden opfylde økonomiske, politiske eller religiøse hensyn.

Ole Thyssen undersøger i Æstetisk ledelse, hvordan organisationer bruger æstetiske virkemidler - og uundgåeligt gør det. Den indledes med

et kapitel om æstetik og brugskunst. Derefter følger seks kapitler, som i dybden og højden, og på tværs af højredrejning og venstresnoning, tager fat på emner som organisationers image, retorik, fortællinger, design, reklame og til sidst organisationers arkitektur.

ÆSTETISK LEDELSE - OM ORGANISATIONER OG BRUGSKUNST, AF OLE THYSSEN. ER UDKOMMET PÅ GYLDENDAL.

Systemteorikonference

- Med konferencen skal Luhmanns teori, som titlen indikerer, åbnes både mod empirisk arbejde og mod samarbejde med andre teoretiske skoler, siger professor Ole Thyssen i denne artikel, som præsenterer en international konference i systemteori, som finder sted i slutningen

af maj. Konferencen er en videreførelse af en international systemteorikonference afholdt sidste år i München.

The Opening of Systems Theory

I weekenden den 23. - 25. maj 2003 er Center for Corporate Communication vært for en forskningskonference på Handelshøjskolen i København omkring sociologen Niklas Luhmanns systemteori. Her vil forskere mødes i et internationalt forum for at diskutere Niklas Luhmanns systemteori og dens teoretiske og empiriske anvendelse.

Af Ole Thyssen, Niels Åkerstrøm Andersen og Lonnie Hansen

Niklas Luhmann var systemteoretiker, men som sociolog interesserede han sig mest for sociale systemer. Mellem sine to hovedværker *Soziale Systeme* fra 1984 og *Die Gesellschaft* fra 1997 udformede han en universel teori om samfundet, som endte med at få et imponerende omfang, en overvældende kompleksitet og et stort teoretisk raffinement. Luhmann leverer en sofistikeret analyseramme, men skaber også en risiko for, at teorien bliver et lukket system, hvor dyrkelse af begreber kan blive et mål i sig selv.

Center for Corporate Communication tager denne udfordring op. Med konferencen skal Luhmanns teori åbnes både mod empirisk arbejde og mod samarbejde med andre teoretiske skoler. Selv om Luhmann, med egne ord, helst befandt sig over skydækket, hvor udsigten til jorden skete gennem små og tilfældige huller, så kan en teori om samfundet ikke stille sig tilfreds med at udvikle sin indre kompleksitet, men må også vise sin frugtbarhed ved at udvikle programmer for empirisk forskning.

Organisationen i fokus

Da konferencen foregår på en handelshøjskole, er det naturligt at lade organisations-teorien være et centralt tema. Hvordan er systemteorien egnet som udgangspunkt for opstilling af hypoteser, udformning af forskningsprogrammer, håndtering af data og diskussion af gyldighed? Hvordan kan den diskutere metodeproblemer, f.eks. forholdet mellem teori og data? Da organisationer er knudepunkter for sammenstød mellem funktionssystemer og symbolsk generaliserede medier, er der talrige muligheder for at undersøge hvordan systemteorien bruges i praksis.

At teste en teori for dens konsistens og udvikle dens latente muligheder giver ofte overraskende og frugtbare resultater. Det kan ske internt, men det kan også ske gennem en sammenligning med andre teorier, som ligeledes søger, sociologisk, at beskrive moderne samfund og, filosofisk, at afklare de problemer om grundlag og metode, som opstår når teorier vil omfatte alt, herunder sig selv. Hvilke andre teorier findes der ved siden af systemteorien, hvad kan de yde, og giver det overhovedet mening at foretage sådanne paradigmatisk sammenligninger?

Konferenceprogram

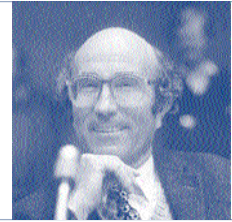
Konferencen har et intenst program med en vekslen mellem åbne foredrag og diskussion i mindre, parallelt løbende sessioner. Som keynote speakers er samlet en række centrale personer indenfor Luhmann-forskningen. Dirk Baecker åbner konferencen med en forelæsning under titlen "Niklas Luhmann observing the Computer". Baecker er professor i sociologi på Universität Witten/Herdecke i Tyskland og Luhmanns måske mest kendte elev. Baecker gæstede i november 2002 Handelshøjskolen som hovedtaler på CCC's konference Corporate Communication.

Niklas Luhmanns systemteori

Niklas Luhmann regnes for en af de største sociologer i efterkrigstiden ved siden Habermas og Bourdieu. Niklas Luhmann døde i 1998, og nåede i at udgive over 30 bøger. Og det selv om han var næsten 40 år, før han begyndte sin akademiske karriere. Han er kendt for, at han

ved sin tiltrædelse som professor i Bielefeld annoncerede, at han ville konstruere en general teori om samfundet, og at det ville tage 30 år. Han nåede det. Dage før han lod sig indlægge for sidste gang, afleverede han manuskriptet til Die Gesellschaft Der Gesellschaft.

Professor ved Ipf, Niels Åkerstrøm Andersen vil tale under titlen "The Pedagogisation of the Employee" og Urs Staheli, professor ved Sociologisk Institut på University of Bielefeld, vil tale om "Affective Modes of Inclusion: Noise, Visuality and Tactility". Konferencen afrundes af Hans Ulrich Gumbrecht, professor i Litteratur på Stanford University, USA, med det ambitiøse oplæg "Systems Theory - Described as Niklas Luhmann's Individually Invented Intellectual Style", hvor han vil genaktualisere og åbne nye for iagttagelser af systemteorien.

Parallelle sessioner

De parallelle sessioner indbyder til diskussioner af en bred karakter om teoretiske positioner og praktiske anvendelsesmuligheder. Teoretisk diskuteres systemteori i alternative udformninger, diskursteori, semiotik, lingvistik, dekonstruktivisme og narrativ teori. Empirisk kommer debatten bl.a. til at strække sig over managementteori, social kontingens, tiden som strategi, informationsteknologi, "oplevelse" som økonomisk system og innovationssystemer.

Særligt inviterede talere er professor Michael Hutter fra Universität Witten/Herdecke. Han påpeger, hvordan det globale samfunds koordineres af få kommunikationsstrukturer: økonomi, retspraksis, kunst og tager her forholdet mellem økonomi og kunst op: De fungerer som to uafhængige kommunikationsformer, men hvordan kan man udvikle en model, hvor de inkorporerer begge modaliteter? Dr. Veronica Tacke fra University of Bielefeld diskuterer netværksbegrebet. Det er i disse år et markant modeord inden for organisationen, og fordi organisationsteoretikere siden 1960'erne har iagttaget organisationer som systemer, så skaber denne "netværks-revolution" en særlig teoretisk udfordring for organisationsteori og for at beskrive relationen mellem systemer og relationer.

Et andet bud giver Tim Beyes, professor i økonomi fra University of St. Gallen, Schweiz. Han spørger om systemteorien kan åbne management-tænkning med sin mere komplekse beskrivelse af organisationen, og hvad der tabes herved? Han svar er bl.a., at teorien kan tilbyde mere præcise beskrivelser af organisationers problemer - problemer som gennem praktisk organisering konstant løses. Will Martens fra Nijmegen School of Management, Holland, tager begrebet om corporate social responsibility op i et oplæg med titlen "Desperate or powerful moralization of organisation?". Han iagttager corporate social responsibility som en kompleks kommunikation, der selv muliggør en fortolkning af organisationen som moralsk og spørger: Hvorfor denne fortolkning? Er det kun strategi, og er moralsk ansvar kun en fantasi? Diskussionen foregår den 23.-25. maj i Dalgas Have.

Program for systemteorikonference

Keynote speakers

23. maj kl. 11.15-12.00. Dirk Baecker:

"Niklas Luhmann Observing the Computer"

23. maj kl. 17.15-18.00. Niels Åkerstrøm

Andersen: "The Pedagogisation of the

Employee"

24. maj kl. 15.00-16.00. Urs Staheli: "

Affective Modes of Inclusion: Noise, Visuality and

Tactility"

25. maj kl. 13.00-14.00. Hans Ulrich

Gumbrecht: "Systems Theory - Described as

Niklas Luhmann's Individually Invented

Intellectual Style"

Hans Ulrich Gumbrecht, professor ved Stanford

University skriver om sit oplæg:

"I feel Luhmann's greatness and megalomania as a system builder, is thoroughly comparable to the role that Hegel played in the 19th century and by trying to re-construct this intellectual style, and by identifying some of its often overlooked sources and contexts, such as phenomenology, I want to make a contribution to making Luhmann more accessible."

Instituttleder Søren Wenneberg

- At få den tunge og dybt funderede viden frem, som er så afgørende for vores samfund i dag. Et samfund der er under hastig forandring kræver interessant nok langsommelig og traditionsbaseret vidensudvikling. Det er det, som et offentligt forskningsinstitut kan og skal levere.

Ikke hurtige og lette løsninger, siger instituttleder Søren Wenneberg i denne artikel, hvor han beskriver ideen bag faglighedens år.

Faglighedens år

Ipf har udnævnt 2003 til faglighedens år. Her fortæller instituttleder Søren Wenneberg, hvad det indebærer.

Af instituttleder Søren Barlebo Wenneberg

Så skal der forskes, undervises og interageres med praksis! På LPF har vi i år sat turbo på fagligheden. Vi har udnævnt 2003 til "faglighedens år". Det år hvor vi stædigt arbejder med at sætte fagligheden, dens udvikling og dens niveau i fokus. Dermed ikke sagt, at vi ikke altid er og skal være faglige - og på et højt niveau. Selvfølgelig skal vi det. Men hvor sidste år var "organisationens år", og fokus var på de organisatoriske rammer for fagligheden, er fokus i år flyttet til, hvordan instituttet fagligt kan blive endnu bedre. Hvordan kan vi tune forskningen, så resultaterne bliver bedre? Hvordan kan de faglige pointer komme endnu klarere frem for vores studerende? Og hvordan kan vi få interaktionen med omverdenen til at fungere optimalt, så både samfundets organisationer og vi får mere ud af hinanden? Det er udfordringen for Institut for ledelse, politik og filosofi i faglighedens år.

Mere tid til forskning

Det væsentligste tiltag er at skabe mere tid for instituttets forskere og undervisere. God forskning og undervisning kræver tid: At man ikke hurtigt og forhastet skal lave det hele på en gang, at der er tid til fordybelse og omtanke - det er et godt forskningsinstituts adelsmærke. På Ipf vil vi igennem året forsøge at skabe de rammer og ressourcer, der gør det muligt for den enkelte, for de mange mindre teams og for vores forskningsgrupper at komme i dybden med de faglige problematikker. At få den tunge og dybt funderede viden frem, som er så afgørende for vores samfund i dag. Et samfund der er under hastig forandring kræver interessant nok langsommelig og traditionsbaseret vidensudvikling. Det er det, som et offentligt forskningsinstitut kan og skal levere. Ikke hurtige og lette løsninger.

Udover tiden så arbejder vi også med fokuseringen. God forskning er ikke forskning, der peger i tusinde retninger. God forskning kræver en vis bevægelse, en retning. Det ved alle søfolk. De kalder det "styrefart". Det er umuligt at styre et skib uden en vis hastighed, ellers slingrer det fra side til side. I forskningens verden kræver det visioner og strategier at opretholde en styrefart.

På LPF har vi i gennem det sidste år fundet frem til vores vision, som er at skabe internationalt anerkendt kritisk-konstruktiv ledelsesforskning, uddanne vores studerende som reflektive praktikere, og ikke mindst at omsætte vores viden i praksis og derved gøre en forskel i praksis på en ansvarlig måde. Vores ledelsesforskning skal være konstruktiv, så den kan bruges til noget, men den skal også være kritisk for at skabe en distance til og en merværdi for andre organisationer - om de så er private, offentlige, politiske eller frivillige. Hvis vi bare taler folk efter munden, lærer ingen noget af os.

Ny forskningsstrategi

I øjeblikket arbejder vi med strategien for de næste par år. Den vil være helt klar i næste nummer af nyhedsbrevet, men vi kan godt allerede løfte sløret for nogle af nøgleordene. Når vi laver ledelsesforskning, er vores fokus på ledelse, at ledelse er det fænomen, der skaber socialitet. Ledelsen skaber organisationer, normer, regioner, relationer, tillid, magt, viden og mange andre ting. Ledelse handler altså ikke kun om økonomi og at indfri de økonomiske målsætninger på et omkostningseffektivt måde.

En af instituttets fremmeste opgaver er derfor at bidrage til forståelsen af, hvad socialitet er, og hvordan ledelse er med til at skabe socialitet. De temaer, som vi særskilt vil arbejde med de næste par år, kan der endnu ikke sige noget om. På et forskningsinstitut skal både visioner og strategier skabes nedefra - i samarbejde med de forskere, der ved noget om sagerne. Ikke fra toppen af ledere, der tror de ved det. Derfor skal en række bottom-up processer have lov til at udfolde sig først.

Endnu en grund til at vente med at offentliggøre vores strategi er, at vores nye "advisory board" også skal have mulighed for at se vores strategiplan og kommentere den (se side 1-4 om Ipf's nye advisory board). Ikke for at bestemme hvordan den skal se ud, men for at give input og refleksioner, så vi sikrer, at vores arbejde og forskning bliver så samfundsrelevant som muligt. Vi håber også, at det nye advisory board vil kunne give os nogle guldkorn, hvad det er for ledelsesproblemstillinger, som opfattes som højaktuelle i dag, og hvilke de tror der vil blive fremtidens udfordringer.

Flere internationale gæsteprofessorer

For at styrke fagligheden har vi i år også prioriteret at få endnu flere internationale gæsteprofessorer til Ipf. De er et enormt gode af flere grunde. Først og fremmest bringer de instituttet et væld af nye forsknings- og undervisningsideer udefra. Gæsteprofessorer er også med til at kvalitetssikre Ipf's forskning, således at Ipf's forskning ikke forlader højeste internationale niveau. Og det betyder, at Ipf ikke lukker sig om egne ideer i sikker overbevisning om egen ufejlbarlighed.

Det internationale bliver nærværende. Heldigvis er det lykkedes os at tiltrække flere, som man sagtens kan betegne som "internationale stjerner". I øjeblikket er Steve Fuller f.eks. her. Han er anerkendt for sit arbejde med vidensbegrebet, knowledge management og hans ideer til fremtidens videnskabelse (ikke mindst universiteternes). Han er virkelig en kapacitet inden for sit område, og vi forventer os meget af hans ophold.

At 2003 er "faglighedens år" er dog ikke det samme som, at vi ikke arbejder videre med vores organisation. Det gør vi. Vi gør det bare i instituttets "bærebølge". Det er vores navn for de 30 medarbejdere, som ikke selv forsker eller underviser, men som er med til at gøre forskningen og undervisningen mulig. I bærebølgen arbejdes der stædigt videre med at forandre de organisatoriske processer, så de på den bedst mulige måde faciliterer og understøtter de faglige processer internt og interaktionen med vores eksterne interessenter. Vil I vide mere om alt dette, er I meget velkomne til at kontakte os.

Forskning uden for Ipf

Der findes anden interessant forskning end den, som bedrives på Ipf. Derfor fortæller en af Ipf's medarbejdere i en fast tilbagevendende rubrik om et forfatterskab, en bog eller en artikel skrevet uden for Ipf's mure, og som man bør læse netop nu. Jørgen Frode Bakka fortæller

her, hvorfor en klassisk forfatter som Chester Barnard ikke er uaktuel. Jørgen Frode Bakka er lektor, cand. merc. Han har for nylig udgivet bogen "Organisationsteoriens klassikere" sammen med professor Egil Fivelsdal.
@: bakka@cbs.dk

Chester Banard revival

Tryksværten behøver ikke at være våd, for det er værd at åbne en management-bog. Her forklare Jørgen Frode Bakka, hvorfor man med fordel kan læse eller genlæse Chester Barnards klassiker *The Functions of the Executive*, som udkom første gang i 1938.

Af Jørgen Frode Bakka

Kan en klassisk teoretiker sige en nutidig leder eller forsker noget? Det mener jeg i høj grad, at Barnard kan. På flere måder. For eksempel står aktuelle begreber som share- og stakeholder-value i centrum i Barnards tanker om organisationens ligevægt. Især i USA har der været stærk fokus på shareholder-value, dvs. favorisering af aktionærerne gennem afkast og kurspleje. Det fører let til stor opmærksomhed på kortsigtede gevinster, og kan sætte virksomheden over styr, fordi der ikke tænkes langsigtet og helhedsorienteret, dvs. at der tages hensyn til alle interessenter (stakeholders) i organisationen. Enron-skandalen er et eksempel herpå.

Barnard har påvirket dansk ledelsesforskning. Erik Johnsen, en af dansk ledelsesforskningens Grand Old Men, er stærkt inspireret af Barnards tanker om ledelsesfunktioner og interessentpleje. Johnsens diskussion af den dominerende koalition af interessenter i forbindelse med ledelsens strategiske overvejelser hører i dag til "børnelærdommen" hos danske ledere. Da Barnards bog udkom i 1938 var den et stærkt opgør med tidens opfattelse af organisation og ledelse. Bogen er noget pedantisk skrevet, fordi han nøje definerer alle sine begreber, men det skaber en klarhed som mange, moderne management-bøger savner. Og Banard virker stadig inspirerende og moderne i sin tankegang. Jeg vil i det fremhæve nogle af de mest centrale aspekter af hans teoribygning.

Virksomhedens overlevelse

Barnard havde gjort den iagttagelse, at de fleste virksomheder ikke lever ret længe, og en af årsagerne var, at de færreste organisationer kunne samarbejde på en succesfuld måde. Han var derfor interesseret i at skabe bedre muligheder for overlevelse. Hans analyse bygger på, at overlevelse muliggøres ved at skabe ligevægt i forhold til de stadigt skiftende omgivelser, ved at kombinere kræfter indenfor organisationen og foretage de nødvendige tilpasninger. Det originale er altså hans forestilling om at inkludere både den interne ligevægt og den eksterne tilpasning. Dette var et opgør med forestillingen om organisationens grænser, at den bestod af en bestemt kreds af medlemmer. Således inkluderer Barnard - udover de ansatte - investorer, leverandører, kunder og andre interessenter, som alle yder et bidrag til organisationens virke.

Samarbejdssystemet

Barnard var optaget af at konstruere et samarbejdssystem, som tog udgangspunkt i individet, dets sociale relationer og dets valg af tilknytning til et givet samarbejdssystem. Det var individet, der frivilligt traf dette valg. Det var så organisationens opgave - gennem ledelsesfunktionen - at påvirke individets handlinger og holdninger, så det kom helheden til gode. Det sker gennem organisationssystemet, der består af tre elementer:

1. villighed til at samarbejde, hvilket understøttes af objektive incitament (penge, prestige, magt, social anerkendelse og deltagelse i beslutninger) samt påvirkning af individets holdninger.
2. et fælles formål, som individet skal indpodes med. Hvis målet opfattes som meningsfuldt, vil det også kunne bidrage til individets målopfyldelse.

Chester Barnard

Chester Barnards klassiker og bestseller er fra 1938 og er siden trykt i mange oplag. Barnard var en usædvanlig kombination af praktisk virksomhedsleder og teoretisk forfatter. Han havde studeret økonomi på Harvard, men blev aldrig færdig. Han gjorde karriere som leder, og endte

som direktør for New Jersey Bell Telephone Co. Chester Barnard var inspireret af det socialpsykologiske gennembrud (Hawthorne forsøgene) og dets betydning for ledelsens opgaver, bl.a. betydningen af den uformelle organisations rolle for samarbejde i organisationer.

3. kommunikation, som skal sikre opfyldelsen af de to foregående elementer. Kommunikationskanalerne skal være kendte, og de er forudsætningen for objektiv autoritet, desuden skal kommunikationslinierne være så korte og direkte som muligt.

Den uformelle organisation

Et andet vigtigt bidrag var Barnards inddragelse af den uformelle organisation, som man tidligere ikke havde været opmærksom på. Den uformelle organisation opstår igennem de personlige kontakter og den interaktion, der finder sted mellem grupperne, og som ikke kontrolleres af den formelle organisation. Den bidrager til kommunikationen og til at bevare sammenhængskraften i den formelle organisation og til at understøtte følelsen af personlig integritet og selvrespekt hos medlemmerne. De uformelle sider af organisationen bidrager til at gøre den samlede organisation mere effektiv.

Lederens funktioner

For at få det hele til at hænge sammen er lederens funktioner vigtige. Barnard ser lederne som indbyrdes forbundne centre i et kommunikationssystem, der skal sikre koordinationen i forhold til den fælles indsats. Det sker gennem tre vigtige funktioner: En funktion, som sikrer og vedligeholder kommunikationen via den formelle struktur, og som sørger for rekruttering af bidragsydere. En anden, der sikrer den personlige indsats gennem forskellige incitamenter samt træning og uddannelse. Og en tredje funktion, der skal formulere mål og delmål. Der skabes forståelse for den overordnede målsætning gennem indoktrinering af både ledere og ansatte. I nutidens sprogbrug ville vi kalde det kulturstyring og værdibaseret ledelse.

Ligevægtstanken

Ideen om organisationens ligevægt er måske det mest interessante af Barnards bidrag, hvor han ud fra et nytteperspektiv diskuterer begreberne bidrag og belønning. I forhold til de enkelte interessenter er der et bidrags- og belønningsforhold, som dels skal være nogenlunde i balance, dels skal skabe "overskud" af nytteudvekslingen. Denne tankegang er senere udviklet og raffineret af March & Simon i deres bog "Organizations" fra 1958.

Barnards teori har haft betydelig indflydelse på både praktisk ledelse og senere organisationsforskning, hvor især skal fremhæves afsmittningen på beslutningsprocesskolen (March og Simon), på den institutionelle skole (bl.a. Selznick) og human-relationskolen (Elton Mayo, Likert m.fl.) samt skandinavisk ledelsesforskning (Rhenman og Johnsen).

Chester Barnard-relateret litteratur

Bakka, J. F. & E. Fivelsdal (red):
"Organisationsteoriens klassikere", København
2002
Bakka, J. F.: "Interessentmodellens udvikling".
Artikel i Ledelselæren i Norden, red af Berg,
P.O. og F. Poulfelt, Frederikshavn, 1998
Barnard, C. I.: "The Functions of the Executive",
Cambridge, Mass. 1938 & 1968
Johnsen, E.: "Strategisk analyse og syntese"
København 1993

Forskning udefra

Som en fast rubrik i nyhedsbrevet præsenteres her et perspektiv på samfundet, men et perspektiv fra en person uden for Ipf's mure. Denne gang har direktør for Advice Analyse og kommende adjungeret professor på Ipf, Henrik Dahl sat pennen til papiret. Henrik Dahl er

uddannet sociolog og forfatter til en række bøger. Bandt andet har han skrevet den roste 'Hvis din nabo var en bil', hvor marketingsbranchens til tider overfladiske livsstilsbegreb får ny sociologisk dybde. Denne artikel er bragt i en anden udgave på kommunikationsforum.dk.

Litterære og almindelige idioter

Det bliver i disse år mere og mere populært at være idiot. Sådan set har idioten altid nydt en vis, afgrænset popularitet i billedugebladene. Uge efter uge befolkes de af mennesker, der ligesom den klassiske, litterære idiot altid virker i godt humør. Det nye er, at idioterne er brudt ud fra deres brohoved i disse blade og har invaderet både de øvrige medier og det offentlige rum i almindelighed.

Af Henrik Dahl

Neo-idioten er for det meste kendetegnet ved sin store alvor. Som medvirkende i debatprogrammer i DR's nyhedstimer kan en flok neo-idioter i dyb alvor sidde i halve timer og diskutere international politik, rumforskning eller genteknologi uden at være i besiddelse af nogen former for specialviden, der ville gøre deres indlæg interessante eller væsentlige. Samtidig anses det for fuldstændig gyldigt, når de selv samme neo-idioter uden den mindste argumentation afviser ikke bare en enkelt, men et helt korpus af vel-dokumenterede undersøgelser inden for politik, rumforskning eller hvad dagens emne ellers måtte være.

Men undertiden trænger der også rapporter igennem til medierne om neo-idioti, der ikke har sin rod inden for selve mediesystemet. Det kan være personer, som i fuld alvor mener, at der aldrig har været mennesker på månen, eller personer som tror, det er bedre for deres børn at lide af ægte mæslinger, fåresyge og røde hunde, end det er at modtage en vaccination. Selvbestaltede sundhedsapostle fortæller ud fra hjemmestrikkede teorier, at dette er skadeligt og hint er sundt, og man lægger på læsernes og seernes vegne i fuld alvor øre til astrologer, numerologer, fjernhealere og hvad ved jeg. Ikke for, at de skal underholde, men for at de på en eller anden måde skal gøre os klogere.

Den afgørende forskel er alvor. Hvis alle disse indslag var ledsaget af en skraldende latter over, at der stadig findes overtroiske og uoplyste mennesker, ville det for min skyld være helt fint. Nu lægges ansigtet i stedet i alvorlige folder, når idiotien videregives. Enten fordi studieværten vitteligt mener, at kvaksalvere, plattenslagere, fusentaster og ignoranter har noget at sige. Eller fordi den moderne opfattelse af demokratiet indebærer, at vi har en borgerpligt til at høre på selv det værste vås.

Neo-idioten adskiller sig markant fra sin berømte forgænger: den klassiske litterære idiot. Han er ligesom den frygtløse helt, den trofaste hjælper og den rene af hjertet en litterær skikkelse, der kan føre sin historie mange hundrede år tilbage. Blandt de helt klassiske idioter bør man nævne Miguel de Cervantes' Don Quixote og 1600-tallets Asterix og Obelix: Francois Rabelais' to rejseførere gennem datidens standssamfund, Gargantua og Pantagruel. Senere møder vi både Simplex Simplicissimus og vor egen Klods-Hans, og op imod vor tid Jaroslav Haseks gode soldat Svejk.

I det 20. århundrede skiftede idioten medium. Svejk blev i halvfjerdsene til en herlig tv-serie med den tyske skuespiller Fritz Muliar i hovedrollen som den største kraftidiot i hele det vidtstrakte, habsburgske imperium. Siden hen følger som tegneserie Asterix og Obelix, Beavis og Butthead og ikke mindst det 20. århundredes største, mest uforlignelige og kunstnerisk set mest vellykkede ærkefjols: Homer Simpson. Doh!!!

Fælles for alle disse idioter er, at de er komiske. Det vil, som den store, russiske litteraturkritiker Mikhail Bakhtin påpegede, sige, at de afslører samfundet ved at bruge kroppen i stedet for hjernen, hvorved alt bliver vendt på hovedet. Når idioten ligesom et barn æder, drikker, skider, pisser, prutter, bøvs og roder sig gennem samfundet, bryder enhver møjsommeligt konstruerede orden og enhver opblæst alvor sammen. Det nævnes kun sjældent i politiske traktater, men magthavere til alle tider har bygget deres magt på, at når de havde ordet, måtte der under ingen omstændigheder pruttes.

Da den litterære idiot er komisk, er det i øvrigt klart, hvorfor jeg vælger at gå uden om både Hamlet og Dostojevskijs erklærede idiot, fyrst Myshkin. Ingen af disse skikkelser er komiske, men der imod tragiske.

Den litterære idiot gør os klogere, først og fremmest på samfundet. Han er et troldspejl, som får os til at se, hvordan tingene virkelig er. Derfor vil jeg også sige, at han er et instrument i fornuftens og oplysningens tjeneste.

Den moderne idiot, derimod, bidrager kun til fordummelsen. Han gør os på ingen måde klogere, hverken på os selv eller samfundet. I stedet bidrager han til at demontere respekten for viden, redelighed, indre sammenhæng og gyldige modargumenter. Kort sagt: han bidrager til at demontere arven fra oplysningstiden. Han er ikke tragisk i sig selv. Han er tragisk for alle os andre.

Det egentlige perspektiv i neo-idiotien er, at den indgår i det voldsomme angreb på oplysningstiden, der finder sted i disse år. Det har imidlertid ingen kraft uden en talstærk neo-almue, der bakker op om anti-oplysningen. Essensen af oplysningstiden var dens universalisme. Man forestillede sig, at der fandtes en kerne af (videnskabelige) sandheder, der var tvingende for alle og en kerne af politiske og menneskelige rettigheder, der kun gav mening, hvis de gjaldt for alle. Derfor er enhver tanke om partielle sandheder og ulige fordelte rettigheder en vederstyggelighed for oplysningen.

Mange - her iblandt jeg selv - troede, at de fremskridt, oplysningen indebar, aldrig kunne rulles tilbage. Men det var en illusion. I dag er der stærke kræfter i samfundet, som vil kæmpe for, at rettighederne igen fordeles ulige og for, at sandheden afhænger af, hvem der siger den. Uanset trosbekendelse er princippet for anti-oplysningen det samme: hvis du er en af os, har du både ret og rettigheder. Hvis du er en af dem, taler du pr definition usandt og har ikke de samme rettigheder, som vi har.

Det sørgelige ved hele denne ulykke er, at det er helt andre kræfter, end man umiddelbart skulle forestille sig, der har givet plads til anti-oplysningen og dermed til neo-idiotien. For 20-30 år siden var det nemlig de efter egen opfattelse progressive, der førte an i kampen mod universalisme og rationalisme. Ikke blot hyldede man tågesnakkende filosoffer af enhver art, hvilket bevirkede, at samtaler om filosofiske spørgsmål gik fra at handle om "sandt eller falsk" til at handle om "for eller imod". Men man kritiserede også selve forestillingen om rationalitet sønder og sammen og fastholdt, at enhver kultur - om det så var kvinder, sorte, bøsser, lesbiske eller en helt syttende gruppe - havde ret til at formulere deres egne sandheder, der ikke gjaldt for andre. Og omvendt: at disse grupper ikke behøvede at høre på sandheder, der var formuleret uden for deres egen gruppe.

Nu kæmper de samme mennesker imod anti-oplysningen og dens nære slægtning anti-humanismen, og kæmper dermed samtidig imod et uhyre, de selv har været med til at skabe og opfodre.

Begivenheder og personer

07. februar
Ole Thyssen er udnævnt til full professor i kommunikation.

28. marts
Professor Peter Pruzan holdt fratrædelsesforelæsning efter et mangeårigt akademisk virke på CBS. Fratrædelsesforelæsningen blev holdt under titlen 'Den åndelige dimension i ledelse'.

Peter Pruzan holdt fratrædelsesforelæsning

07. marts
Henrik Dahl holdt tiltrædelsesforelæsning i anledning af udnævnelsen til adjungeret professor på Ipf. Henrik Dahl forelæste under titlen 'Individens handlinger i sociale systemer'.

11. april
Tor Nørretranders holdt tiltrædelsesforelæsning i anledning af, at han er blevet adjungeret professor på Ipf. Nørretranders talte under titlen 'Viden - vare eller gave?'

07. april
Lotte Henrik har succesfuldt forsvaret sin ph.d.-afhandling om vidensdeling i Deloitte & Touche.

Lotte Henriksen erhvervs-ph.d. på Ipf.

06. maj
Ole Fogh holdt oplæsning, ikke forelæsning i anledning af udgivelsen af sin nye bog, '17 filosofiske fortællinger'.

07. maj
Jan Pedersen forsvarede sin ph.d.-afhandling.

23. maj
Center for Corporate Communication afholder en stor international konference om systemteori under titlen 'The Opening of Systems Theory'. Læs mere på asp.cbs.dk/ccc/luhmann.asp

Ledelse, Politik & Filosofi - Nyhedsbrev udgives af:
Institut for Ledelse, politik og filosofi
Handelshøjskolen i København, Blågårdsgade 23B
2200 København N
Tlf.: 38153630
Fax: 3815 3635
Mail: nyhedsbrev.ipf@cbs.dk
WWW: cbs.dk/departments/lpfnyt/

På hjemmesiden kan De tilmelde Dem nyhedsbrevet, således de modtager det gratis med posten, når det udkommer.

Ansvarshavende redaktør:
Søren Barlebo Wenneberg, Instituttleder
Redaktør:
Søren Overgaard Nielsen
Foto:
Thomas Lekdorff m.fl.
Layout:
Christina Møller Madsen
Tryk:
Center-Tryk
Opplag: 1000
ISSN nr.: 1601-8974

Ledelse, Politik & Filosofi påtager sig intet ansvar for manuskripter m.v., som indsendes uopfordret.